

Indėnų „Žalčių karalienė“

Akademikas Leonardas Sauka savo fundamentalaus, kapitalinio veikalo, skirto pasakai „Eglė žalčių karalienė“, ketvirtajame tome („Pasaka Eglė žalčių karalienė, IV: Tyrinėjimai, kitos žinios“. Sudarė ir parengė Leonardas Sauka. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2008), kuriame surinkti bene visi žinomi ar bent svarbiausi tyrinėtojų straipsniai, vienaip ar kitaip susiję su šia pasaka, įdėjo ir Jono Balio straipsnį „Moterys ir gyvatės (žalčiai): Baltiškos kilmės pasaka ir jos giminaičiai – pasaulinis motyvo išplitimas“ (p. 86–97). Priešpaskutiniame šio straipsnio skirsnyje „Sakmė Amerikos kontinente“ (p. 93–95) J. Balys, remdamasis 1984 m. išleistu rinkiniu „Amerikos indėnų mitai ir legendos“ (American Indian Myths and Legends, pilnas aprašas pabaigoje), glaustai perpasakoja du Šiaurės Amerikos žemyno indėnų mitus, kai kuriais motyvais išties labai primenančius mūsų pasaką. Tai pomų legenda „Mergaitė, ištekėjusi už angino barškuolio“ (The Girl Who Married Rattlesnake, p. 397–398), 1933 m. užrašyta Samuelio Bareto (Samuel Barret), ir zunių „Jūros žaltys“ (The Serpent of the Sea, p. 327–331) pagal Franko Hemiltono Kašingo (Frank Hamilton Cushing) 1931 m. versiją. Pateikiame juos pilnus, išverstus iš anglų kalbos, iš to paties leidinio. Pagal tame pačiame leidinyje pateiktą trumpą indėnų genčių aprašymą (p. 500–521) pridursime tik, kad pomai – tai didelė ir klestinti indėnų gentis šiaurės Kalifornijoje, pagarsėjusi savo pintinėmis ir pynimo menu. O zuniai buvo pirmieji ispanų Amerikoje sutikti indėnai, paskui atkakliai kelis šimtus metų nepasidavę užkariautojams. Šiandien apie 5000 zunių tebegyvena rezervate Naujosios Meksikos valstijoje, apie 30 mylių į pietus nuo Gelapo (Gallup).

Tačiau minėtame leidinyje yra dar du tekstai, atskirais motyvais primenantys mūsų pasaką. Tai kūsų „Moteris, ištekėjusi už vandenio“ (The Woman who Married a Merman, p. 312–313), 1909 m. papasakotas Hario Klėro (Harry St Clair), ir karokų „Godus tėvas“ (The Greedy Father, p. 320–321), 1957 m. papasakotas Viljamo Braito (William Bright). Čia, pavyzdžiui, moteris su vaikais pabaigoje pavirsta medžiais. Kūsai (Coos) gyveno Ramiojo vandenyno pakrantėje Oregono valstijoje, jų vardu pavadinta Kūsų įlanka. Šiuo metu jie jau beveik ištirpę tarp amerikiečių. O karokai (Karak, nuo karuk „prieš srovę“, nors patys jie save vadina arra-arra „vyrai“ arba „žmonės“) – tai palei Klamato upę Oregono valstijoje gyvenanti ir laišių žvejyba besiverčianti gentis.

Mergaitė, ištekėjusi už angino barškuolio

Vietovėje, vardu Kobovinas (Cobowin), buvo didžiulė uola su ola, o toje oloje gyveno daugybė gyvačių barškuolių. Netoliese, Kalesimoje, buvo kaimelis, kurį sudarė keturi dideli namai, o viename iš jų, su stulpu vidury, gyveno mergaitė. Kartą pavasarį, kai tik dobilai pasidarė tinkami valgyti, mergaitė išėjo jų

pasirinkti. O kol ji darbavosi, ją sekė vienas anginas barškuolis.

Anginas nusekė ją į kaimelį, o prie pat jos namų pasivertė į dailų jaunuolį su tinkleliu ant galvos ir prašmatniais karoliais apie kaklą. Jis užlipo ant stogo ir nusliugė vidun stulpu namo vidury. Šeima nustebo jį išvydusi, bet jis pasakė mergaitei, kad nori ją vesti. Jis pasiliko su šeima pernakt, o kitą rytą išėjo namo.

Taip jis ateidavo ir išeidavo keturias dienas iš eilės, o penktosios vakare vėl atvyko, bet šįsyk nepakeitęs pavidalo. Jis tiesiog įšliaužė į namus ir pradėjo šnekėti kaip prieš tai. Mergaitės motina, laukdama dukros jaunikio, pasakė išgirdusi namuose kažką kalbant. Ji paėmė žiburį ir pasisuko į tą pusę, iš kurios pasigirdo balsas, ir išvydo tenai gyvatę barškuolę. Gyvatė pakratė galvą, o moteris persigandusi išmetė žiburį ir šoko šalin.

Kitą rytą anginas išsivedė mergaitę pas save, kur ji ir pasiliko. Po kurio laiko ji pagimdė jam keturis berniukus. Kai tik vaikai pamatydavo kokį žmogų iš kaimelio, jie susirangydavo ir pasiruošdavo kirsti, o motina juos sudraudavo:

– Ne, negalima gelti savo giminių.

Ir vaikai jai pakludavo.

Augdami vaikai darėsi vis smalsesni, ir vieną dieną žaisdami priešais motiną jie paklausė:

– Kodėl tu kalbi kitaip nei mes? Kodėl tu kitokia?

– Aš nesu gyvatė barškuolė, kaip jūs ir jūsų tėvas, – atsakė ji. – Aš esu žmogus.

– Ar tu nebijai mūsų tėvo? – paklausė berniukai. O ji papurtė galvą.

Tada vyriausiasis pasakė girdėjęs, kaip kitos gyvatės barškuolės aptarinėjo jos skirtumus ir nusprendė iššliaužioti visą jos kūną, kad išsiaiškintų, kas ji per padaras. Kitą žmogų būtų nupurtęs siaubas, bet angino barškuolio žmona nė kiek neišsigando. Kai tos gyvatės barškuolės susirinko pas ją, ji ramiai leido joms savimi šliaužioti.

Tada ji tarė savo vyriausiajam sūnui:

– Tu negalėsi tapti žmogumi, ir aš iš tikrųjų jau nebesu visai žmogus, todėl turiu sugrįžti pas savo tėvus ir papasakoti jiems, kas nutiko.

Taigi ji sugrįžo namo, į tą patį namą su stulpu vidury, ir pasakė savo tėvams:

– Tai paskutinis kartas, kai aš dar galiu kalbėtis su jumis, o jūs galite kalbėtis su manimi.

Tėvai nuliūdo, bet nieko nepasakė, kol ji jau susirengė eiti. Tada motina pasivijo ją prie durų, parsivedė atgal į vidų ir ėmė verkti, kad ji taip pasikeitė. Tačiau mergaitė tik pasipurtė ir pradingo. Niekas nežino, kaip ir kur ji iškeliavo, nors visi įsitikinę, kad ji sugrįžo į angino barškuolio namus ir nuo to laiko jau nuolatos ten gyvena.

Jūros žaltys

– *Pabūkime šįvakar su protėviais!* – sušuko vyresnysis.

– *Mielai, – atsiliepė klausytojai.*

Mūsų protėvių laikais Perkūno kalno papėdėje buvo gyvenvietė, vardu Erelių namai. Dabar iš jos telikę griuvėsiai: namai be stogų, laiptai subyrėję, židiniai atšalę. Tačiau senais laikais ten gyveno graži mergina, vyriausiojo žynio dukra. Graži tai graži, bet ji turėjo vieną keistenybę: ji negalėjo pakęsti nė kruopelės purvo, nė menkiausios dulkelės nei ant drabužių, nei ant savęs pačios.

Kalvos, kurioje buvo įsikūręs miestelis, atšlaitėje tryško šventa versmė, sudariusi nedidelį vandens telkinį. Dabar mes jį vadiname Apačių kūdra, bet anuomet jis buvo pašvęstas jūros žalčiui Kolovisiui (*Kolowissi*). Mergina kone visą laiką leido prie šio šaltinio, skalbdamasi ir pati maudydamasi jo vandeny. Nuolatinis vandens teršimas drabužių nešvarumais ir pats merginos įkyrumas supykde Kolovisį. Ir jis sumanė ją nubauti.

Kai kitą kartą mergina vėl atėjo prie šaltinio, ji krūptelėjo pamačiusi vandenyje pliuškenantis ir taškantis besišypsantį kūdikį. Tai buvo pats jūros žaltys, kuris, kaip ir kiti dievai, žinoma, galėjo įgauti tokį pavidalą, kokio tik panorėdavo. Mergina apsižvalgė – į šiaurę, pietus, rytus ir vakarus, bet aplinkui nebuvo jokio žmogaus, kuris būtų galėjęs atsinešti šį gražutį vaiką.

– Kieno gi jis galėtų būti? – nusistebėjo ji. – Kas per žiaurumas motinos, kuri galėjo palikti čia savo vaiką vieną numirti!

Mergina švelniai užkalbino vaikutį, paėmė jį ant rankų ir nusinešė aukštyr kalvos šlaitu namo. Namuose ji įsinešė jį į savo kambarį, kuriame gyveno atskirai nuo visų, nes negalėjo pakęsti nė menkiausio purvo ir dulkių. Ji žaidė su juo, kvatodamasi iš jo išdaigų ir šypsodamasi jam į akis, o jis atsakė jai savo burkavimu ir šypsenomis, kuo vaikas ir tegali atsakyti.

Tuo tarpu jaunesniosios seserys paruošė vakarienę ir laukė jos nesulaukdamos.

– Kurgį ji gali būti? – klausinėjo jos.

– Tikriausiai prie šaltinio, kaip visada! – pasakė tėvas. – Bėkit pašaukit ją.

Bet jauniausioji sesuo prie šaltinio jos nerado, tad grįžo namo ir užlipo į merginos kambarį namo viršuje. Ir išvydo ją čia, sėdinčią ant grindų ir žaidžiančią su gražiu kūdikiu.

Tai išgirdęs tėvas nutilo ir susimąstė, nes žinojo, kad šaltinio vandenys yra šventi. Kai jau visa šeima susiruošė lipti aukštyn pažiūrėti vaiko, jis sustabdė juos ir paklausė:

– Manote, tikra motina būtų palikusi savo vaiką šaltinyje? Ne taip čia viskas paprasta, kaip atrodo.

Ir kadangi mergina tebebuvo su vaiku, jie pavakarieniavo be jos.

O vaikas viršuje ėmė žiovauti. Mergina ir pati pasijuto apsnūdusi, tad pasiguldė jį greta į lovą ir užmigo kartu su juo.

Mergina iš tikrųjų užmigo, o kūdikėlis tik apsimetė. Tyliai šalia jos gulėdamas jis ėmė augti, tįsti, darydamasis vis ilgesnis ir ilgesnis. Ir palengva, lyg būtų išsipildęs baisus sapnas, iš jo pasidarė jūros žaltys. Jis buvo toks didelis, kad jo žvynuotų žvilgančių ringių prisirangė pilnas kambarys. Savo milžinišką galvą padėjęs prie merginos veido, Kolovisis apvijo merginą savo kilpomis ir galiausiai apžiojo nasrais pats savo uodegą.

Taip praėjo naktis. Iš ryto, kai visi jau buvo susirinkę pusryčių, o vyriausioji sesuo vis nenusileido, šeima ėmė nekantrauti.

– Dabar, kai ji turi vaiką, visa kita jai nebesvarbu, – pasakė senolis. – Vaikas užvaldo bet kurios moters dėmesį.

Tačiau jaunėlė sesuo užlipo prie jos kambario ir pašaukė ją. Nesulaukusi atsako, ji pastūmė duris, pirma švelniai, o paskui jau iš visų jėgų. Bet durys neprasivėrė, ir ji išsigando. Pribėgusi prie angos virš to kambario, kuriame visi pusryčiavo, ji šūktelėjo pagalbos.

Visi, išskyrus tėvą, nuskubėjo jai padėti, ir drauge stumiant, jiems pavyko praverti plyšelį, pro kurį pasimatė milžiniškos žalčio ringės. Tuomet jie sukliko ir parlėkė atgal žemyn.

Tėvas, būdamas žynys ir išminčius, ramiai jiems paaiškino:

– Nieko kito ir nesitikėjau. Man buvo aišku: jokia motina nebūtų tokia kvaila, kad paliktų savo vaiką versmėje. Bet pasirodo, kad kitai moteriai užteko kvailumo priglausti tokį vaiką prie krūtinės.

Užlipęs prie jos kambario jis stumtelėjo duris ir sušuko:

– Kolovisi, tai aš kreipiuos į tave – tavo žynys. Meldžiu tave, leisk mano dukrai dar kartą ateiti pas mane, ir aš išpirksiu jos klaidas. Ji tavo, tik leisk jai dar vieną sykį sugrįžti pas mus.

Tai išgirdęs jūros žaltys atleido savo ringes. Visas namas, visas miestelis baisiai sudrebėjo, ir visi ėmė tirtėti iš baimės.

Galčiausiai mergina pabudo ir gailiai sukliko pagalbos. Rietams palengva atsileidžiant, ji pagaliau pajėgė atsikelti. Didysis žaltys išlankstė savo kūno kilpas taip, kad jos sudarė tarsi arką, vedančią prie durų. Merginą kone apkurtino pabaisos keliamas žlegesys, žvynams trinantis vienam į kitą – taip bėgant gurgžda po kojomis akmens skalda.

Pagalčiau ištrūkusi iš galybės rietų nelaisvės, mergina spruko šalin nelyginant stirna. Kūlvirsčiais nuriedėjusi laiptais į kambarį apačioje, ji puolė motinai į glėbį. O žynys liko viršuje ir tebesimeldė žalčiui, baigdamas žodžiais:

– Bus, kaip sakiau – ji tavo!

Drauge su dviem miestelio karo žyniais jis sušaukė visus kitus žynius į šventąją tarybą. Su iškilmingomis apeigomis jie paruošė aukai plunksnas, maldų rykštes ir brangenybes. Po keturias dienas trukusių apeigų senasis žynys pašaukė savo dukrą ir liepė jai paaukoti šias aukas kartu su visų brangiausiaja – savimi pačia – jūros žalčiui. Ji privalanti palikti savo gentį ir namus ir apsigyventi pas Kolovisį pasaulio vandenyne.

– Tavo elgesys atskleidė man, – pasakė tėvas, – jog toks ir buvo tavo noras. Tu pati užsitraukei šitą lemtį, šventąjį vandenį naudodama buitinais tikslais.

Mergina raudodama įsikniaubė motinai į petį. Tada, tirtėdama iš siaubo, ji atsiveikino su savo vaikystės namais. Aikštėje ją aprenge šventais medvilniniais apdarais, prieš tai tamtyč išsiuvinėtais, ir papuošė auskarais, apyrankėmis, karoliais bei kitais brangiais papuošalais. Miniai raudant, jos skruostus pažymėjo raudonais taškeliais, tarsi šokiui. Šventasis takas link tolimojo šaltinio, vadinamo Jūros žalčio vartais, buvo nubarstytas kukurūzų miltais. Pirmuosius keturis žingsnius link šaltinio žymėjo pakopos vakarinėje kalvos atšlaitėje. Šventąjį taką užbaigus, senasis žynys, nenubraukęs nė ašaros, liepė savo dukrai žengti juo ir pašaukti drauge žaltį.

Bematant atsivėrė durys ir jūros žaltys nusileido iš merginos kambario, kur iki šiol laukė. Aplenkdamas laiptus jis dideliais vingiais nuleido galvą ir krūtinę tiesiai ant žemės. Savo sunkią galvą jis uždėjo merginai ant peties, ir žynys pratarė:

– Laikas.

Iš lėto, slegiama savo naštos, mergina žengė į vakarus. Kai tik ji susvyruodavo iš baimės bei nuovar-

gio ir iškrypdavo iš tako, žaltys švelniai grąžindavo ją ir stumtelėdavo pirmyn.

Taip jie pasiekė upės vagą ir kurį laiką keliavo palei upę, tada kirto Raudonųjų dažų kalną, o žaltys vis dar nebaigė rangytis iš merginos kambario. Tik jiems pradingus už kalno pagaliau pasirodė jo uodega.

Staiga žaltys ėmė trauktis ir keisti pavidalą. Ilgai žalčio kūnas traukėsi ir trumpėjo, kol galiausiai jis pakėlė galvą nuo merginos peties ir stojo priešais – gražus jaunuolis šventais apeiginiais apdarais! Žvynuotą žalčio uodegą, kuri dabar pasidarė visai maža, jis jau beveik sutraukė po laisvai krintančiu savo apsiaustu, ir prabilo kimiu, šnypščiančiu gyvatės balsu:

– Mergaite, ar nepavargai?

Ji neatsiliepė, o tik dūlino nudelbusi akis toliau.

Jis vėl švelniai paklausė:

– Vargše mergaite, ar labai privargai?

Išsitiesęs, sekdamas jai iš paskos, jis galutinai paslėpė po apdaru savo žvynus. Ir dar švelnesniu balsu pakartojo:

– Vargše mergaite, ar labai privargai?

Pradžioje ji nedrįso nė galvos pakelti, nors balsas skambėjo toks pasikeitęs, toks malonus. Tačiau ji vis dar tebejautė žalčio galvos svorį ant peties – taip buvo įjunkusi į šią sunkią naštą, kad net nepastebėjo ją dingus. Vis dėlto galų gale ji pasuko galvą ir išvydo puošniai apsitačiusį, dailų, šaunų jaunikaitį.

– Ar galima, aš eisiu šalia? – paklausė jis. – Kodėl tu nekalbi?

– Mane apėmusi baimė ir gėda, – atsakė ji.

– Kodėl? Ko tu bijai?

– Aš iškeliavau iš savo namų kartu su siaubingu padaru, kuris buvo padėjęs galvą man ant peties, kad net iki šiol ją jaučiu.

Ji nedrąsiai kilstelėjo ranką, kur toji rėmėsi, tebebijodama, kad vėl ją čia užtikis.

– Betgi aš visą keliąėjau drauge su tavimi, – tarė jis, – ir nemačiau jokio tokio padaro.

Ji sustojo ir pažvelgė į jį.

– Tu visą keliąėjai drauge? Tai kur tada dingo žaltys?

Jis nusišypsojo ir pasakė:

– Žinau, kur jis dingo.

– Ak, mano drauge, ar jis dabar jau paliks mane ramybėje? Ar leis man sugrįžti pas saviškius?

– Ne, nes tu jam pernelyg rūpi.

– Kurgi jis?

– Jis čia, – tarė jaunuolis šypsodamasis ir pridėjo ranką sau prie širdies. – Jis esu aš.

– Negaliu tuo patikėti! – sušuko mergina.

Tada jis ištraukė iš po apsiausto surukusią savo žvynuotą išnarą.

– Jis esu aš, ir aš myliu tave, gražioji mergele! Ar liksi su manimi? Mudu gyvensime ir mylėsime vienas kitą ne tik dabar, bet amžinai, kol tik bus pasaulio vandenynas!

Ir kai jiedu patraukė drauge toliau, mergina jau buvo užmiršusi liūdesį, o netrukus užmiršo ir namus. Ji nusekė savo vyrą pro Jūros žalčio vartus ir liko su juo gyventi amžinai.

Moteris, ištekėjusi už vandens

Kaime, vardu Takimija, gyveno penki broliai ir sesuo. Daugybė vyrų iš įvairių kraštų troško merginą vesti, bet ji nė negalvojo tekėti. Ji buvo papratusi kasdien nedidelio upokšnio žiotyse išsimaudyti. Vieną dieną grįždama iš savo maudynių ji pastebėjo, kad yra nėsčia. Broliai pareikalavo paaiškinti, kaip tai nutiko, bet ji neturėjo ką jiems atsakyti, nes pati nieko nesuprato.

Jai gimė berniukas – rėksnys, kuris visą laiką bliovė. Ko tik jie nedarė, kad jį nuramintų! Bet niekas nepadėjo, ir galiausiai broliai liepė jai palikti vaiką už durų. Čia jis iškart liovėsi rėkęs. Po kurio laiko motina išėjo patikrinti, kaip jis ten, ir didelei savo nuostabai pamatė jį valgant ruonieną, kažkieno jam pamautą ant pagaliuko. Ji apsižvalgė, kas būtų galėjęs tai padaryti, bet aplinkui nieko nebuvo. O kai ji paėmė ir įsinešė vaiką vidun, šis vėl pradėjo bliauti taip, kad niekas nebūtų galėjęs užmigti. Tad broliai liepė jai vėl išnešti jį laukan ir patarė pasislėpti ir pažiūrėti, kas bus.

Motina visą dieną pragulėjo lauke pasislėpusi, bet taip nieko ir nepamatė. Tik vakarop staiga pasirodė vyriškis ir liepė jai sekti jį, nes jis esąs jos vyras. Iš pradžių ji atsisakė, bijodama palikti brolius nežinioje, kur ji pradingo. Bet paskui, vyriškiui pažadėjus, kad jai nieko nenutiks, ji paėmė ant rankų vaiką ir leidosi iš paskos. Jie priėjo upės žiotis, ir vyriškis liepė jai įsivertinti jo diržo ir užsimerkinti. Taip drauge jie pasinėrė į vandenį. Netrukus jie pasiekė jūros dugną ir pateko į kaimą, kuriame gyveno daugybė indėnų. Jos vyras buvo vienas iš penkių kaimo viršininko sūnų, ir jiedu gyveno ten laimingi ir viskuo patenkinti.

Berniukas augo, ir, kaip dauguma berniukų žemėje, pamėgo žaisti su strėlėmis. Strėlių jam pagamindavo mama, tarp kitko vis užsimindama, kad jo dėdės, gyvenantys virš vandens, turi galybes strėlių. Vieną

dieną berniukas ir paprašė mamos nusivesti jį pas tuos dėdes strėlių. Tėvas nesutiko, bet galiausiai išleido viršun žmoną vieną. Ankstų rytą, apsilvilkusi penkiomis ūdrenomis, ji iškeliavo. Ją išvydę broliai pamanė, kad tai tikra ūdra, ir pradėjo nuo kranto šaudyti į ją strėles. Keliskart sužeista, ūdra pasinerdavo, o paskui vėl iškildavo lyg niekur nieko. Taip ūdra plaukė upe, apšaudoma iš kanojų, bet vis panirdama ir iškildama, ir niekas negalėjo jos nušauti.

Galčiausiai visi metė ją medžioję, išskyrus vyriausiąjį brolių, kuris sekė ūdrą tol, kol ji priplaukė prie kranto. Prisėlinęs artyn jis pastebėjo po ūdrenomis moterį ir iškart atpažino savo pradingusią seserį. Ji prisipažino jam buvusi jūros ūdra ir parodė strėles, kuriomis buvo apšaudyta.

– Aš atėjau jų mano berniukui, – pasakė ji. – Mano vyras yra vado sūnus. Atoslūgio metu tu gali pamatyti mūsų namus pačiame vandenyne viduryje.

Ji atidavė jam savo penkias ūdrenas, o tasai davė jai tiek strėlių, kiek tik ji galėjo panešti.

Prieš pasinerdama į vandenį ji pasakė jam:

– Ryt ryte rasi ant kranto banginį, tiesiai priešais tą vietą, kur jūs nusileidžiate prie jūros.

Kaip ji sakė, taip ir nutiko. Į krantą išplaukė banginis, ir vyrai padalijo jo mėsą visiems žmonėms.

Po kelių mėnesių moteris vėl atvyko pas savo gendainius, ir broliai pastebėjo, kad jos pečiai patamsėję ir apsitraukę žvynais, tarsi jūros gyvatės. Ji kuri laiką pasisvečiavo pas juos, o paskui vėl sugrįžo į savo povandeninius namus ir jau daugiau niekada nebeišėjo į krantą, ir niekas jos daugiau nebematė.

Prabėgus daug laiko, kartą žiotyse pasirodė gaušybė jūros gyvačių. Manydami, kad jos gal irgi atėjo strėlių, žmonės ėmė į jas smarkiai šaudyti. Jos niekuomet daugiau nebepasirodė, tačiau kiekvieną vasarą ir žiemą išmesdavo ant kranto po banginį – kaip dovaną savo gendainiams viršuje.

Godus tėvas

Prasidėjo badas, ir žmonės alko. Vienas vyriškis nutarė eiti žvejoti ir taip prasimanyti maisto savo šeimai. Iškeliavo auštant. Tekanti saulė atsispindėjo nuo vandens. Staiga valas, pritvirtintas prie tinklo, suvirpėjo. Vyriškis ištraukė tinklą ir aptiko jame milžinišką lašišą, kurią pasidėjo žuvų krepšin.

O tada pagalvojo: „Aš toks alkanas, gal geriau imsiu ir išsikepsiu ją čia pat.“ Taigi nuvalė žuvį ir nupjovė jai

uodegą, kurią atidėjo į šalį. Tada išsikepė lašišą ir tik ją visą surijęs suvokė, ką padarė.

Namo jis leidosi nešinas vien uodega. Artindamasis prie namų jis sušuko:

– Čion, vaikai, štai uodega! Visa kita atiteko daugybei elgetų, sutiktų pakeliui.

Iš namo išlėkė vaikai, rėkdami:

– Valio, mes gausim valgyt! Valio, mes gausim valgyt!

Kitą dieną vyriškis vėl išėjo žvejoti. Ir vėl pagavo didžiulę lašišą ir čia pat ją suvalgė. Ir vėl artėdamas prie namų sušuko:

– Čion, vaikai, štai uodega! Pakeliui buvo daug elgetų.

Žmona pradėjo įtarti, kad jis kažką slepia nuo jų. Kai kitą dieną jis vėl išėjo žvejoti, ji pasakė vaikams:

– Likite čia. Aš jį paseksiu.

Kai ji pasiekė žūklavietę, jis kaip tik buvo ištraukęs didžiulę lašišą. Tada nupjovė jai uodegą ir atidėjo į šalį. Tada užsikūrė laužą, išsikepė žuvį ir ėmėsi ją valgyti.

Moteris pasileido nuo upės namo, surinko savo vaikų ir pasakė, kad jie visi iškeliauja. Jiems jau užkopus į kalvą, grįžo tėvas, ir jie išgirdo apačioje jį sušunkant:

– Čion, vaikai, štai uodega! Pakeliui buvo daug elgetų.

Bet jį pasitiko tylą. Jis vėl sušuko, įbėgo pro duris, bet išgirdo tik peles cypiant. Tada jis vėl išsoko laukan, vis šūkčiodamas apie uodegą ir elgetas. Galiausiai jis pažvelgė aukštyn ir pamatė juos visus užkopus į kalvą.

Žmona sušuko jam nuo kalvos:

– Valgyk pats sau vienas, kaip darei ligi šiol!

Jis leidosi jiems pavymui, vis tebešūkčiodamas tą patį. Kai jau visai juos pasivijo, žmona pasakė jam:

– Tu rysi tik užutekių dumblą. O mes sėdėsime turtingųjų būryje!

Jis ištiesė rankas ir griebė jaunėlį, bet tasai pavirto lelija. Jis griebė kitą, bet tasai pavirto lazdyno krūmu. Jis griebė savo žmoną, o ji pavirto pušimi. Galiausiai jis nusigavo atgal prie vandens, ir iki šiol galima jį čia pamatyti, upių užutekiuose ryjantį dumblą. Jis pavirto vandens strazdu, mažu pilku paukšteliu, kurį mes vadiname „liūnėdžiu“. O jo žmona su vaikais – turtingųjų būryje: tai pintinės per elnenos šokio apeigas.

Versta iš: *American Indian Myths and Legends*.
Selected and edited by Richard Erdoes and Aldonso Ortiz.
New York: Pantheon Books, 1984, p. 397–398, 327–331,
312–313, 320–321, 403–404.

Iš anglų kalbos vertė Dainius RAZAUSKAS